

Софийски университет „Св. Климент Охридски“

Философски факултет

Специалност „ФИЛОСОФИЯ“

Учебна дисциплина

„ФИЛОСОФИЯ НА НАУКАТА - 2“

Преподавател: Проф. СЕРГЕЙ ГЕРДЖИКОВ

Тема 6.

ОПРЕДЕЛЕНОСТ, ОТНОСИТЕЛНОСТ, НЕОПРЕДЕЛЕНОСТ

Анотация

Тук се разгръща аксиоматична схема на отношението, относителността, определеността и неопределеността.

На базата на тази аксиоматика се описват и обясняват ред феномени:

- определяне на понятия и разтваряне на определения;
- рефериране в различни модуси и форми
- преводи между близки и далечни езици;
- употреби на смисъл и значение
- локални описания;
- глобални жизнени смисли.

План

Определението – отношение

Виртуална определеност и относителност

Реална определеност и относителност

Смисли и жизнени процеси

Тема 06. Определеност, относителност, неопределеност

Лекция 06.

Определеност, относителност, неопределеност

Определението – отношение

Виртуална определеност и относителност

Реална определеност и относителност

Смисли и жизнени процеси

Определението – отношение

Аксиома 1. Всяко определение е отношение.

Следствие. Няма определеност вън от отношение.

'Нещо' е 'нещо' само спрямо 'друго'.

Виртуална (знакова) относителност: определеност на знаци спрямо други знаци.

Доколкото определянето е отнасяне, различни отнасяния дават различни определения.

Относително е всичко, което е и 'това', и 'друго', и нито е 'това', нито 'друго' без определено отнасяне.

Нещо се превръща в друго 'пред очите' ни, нещо е вече друго, стига да го отнесем към друго. Това не е фантастично превръщане на нещата.

'Човек' без други живи същества веднага се свежда до 'живо същество'. 'Живо' без неживо веднага се свежда до 'съществуващо', а 'съществуващо' без не-съществуващо се разтваря в неопределеност.

Следствие. Няма определени безотносителни реалности.

Знакова симетрия. Знакова симетрия е взаимна полярна съотнесеност на знаци.

Минимум две думи са взаимно определени чрез границата и отношението си. Примери: + – , 0–1, необходимо–случайно.

Знакова асиметрия. Знакова асиметрия е взаимна неполярна съотнесеност на знаци.

Примери: + – 0, 1–2, необходимо–възможно.

Виртуалното е информация без енергия.

Дефиниция 6. Виртуално: определеност на смисъл.

За виртуалната област можем да пренебрегнем енергията и да работим само с информация. Във виртуалното пространство-време енергията отсъства или се свежда до нула, игнорира се.

Във виртуалното пространство-време не се прилагат законите на физиката, не се включват животът и съзнанието като жив процес. Можем да пренебрегнем общностите, индивидите, жизнения процес. Можем да говорим за автономен език (езици), изкуствени езици, за текстове и преводи, за описания и знания, за 'растежа на обективното знание' в един автономен 'трети свят' (Карл Попър).

Следствие. Виртуалното не живее – не се ражда и не умира.

Артефактите са виртуални.

Аксиома 2. Виртуалното е синтезирано като нежив артефакт с жив смисъл.

Знаците и градежите са реални сетивни форми, но са знаци и градежи в отнасяне, посочвайки за нас референти или функции.

Знакът е определен в значение. Артефактът е определен в предназначение.

Създаването на артефакт е създаване на смисъл. В създаването се придава смисъл на артефактите: предназначение, значение, функция и това е неотделимо от самото създаване на артефакти: Няма уреди, няма понятия сами по себе си, няма числа в света вън от човека. Няма теоретични същности вън от човешкото теоретизиране.

От всичко казано по-горе следва: няма жива дума, цифра, число и изказване. Няма 'жива компютърна програма', 'жива машина', 'живо понятие', 'жива теория'.

'Идея' като чиста форма без материя ('платонов ейдос'), е нещо виртуално и затова неживо. Понятията и идеите не се раждат, не живеят, не движат каквото и да било и затова не умират. Онова, което е безсмъртно – то е и неживо.

Следствие. Не можем да живеем във виртуален свят.

Определеност на знаците в език

Аксиома 3. Езикът е координатна система, в която се определя знаковата форма и чрез нея реалния феномен.

Всяка от тези координатни системи определя собствени места за знаците, собствени позиции на означаване, изразяване, описание, собствени определения на значения и смисли.

Ето някои знакови форми (синтези): '01', „a > b“, „Всички хора са смъртни“. Знакови форми са всички рефериращи смислени поредици от знаци.

Знакова система: множество от подредени знаци за създаване на неограничен брой изрази според езикови правила: 0–1 в двоичната бройна система, 0 – ... 9 в десетичната система, АБВ...Я в българската азбука, набор от жестове в езика за глухонемеи, наборът от пътни знаци.

Дефиниция. *’Виртуално пространство’*: множество от виртуални точки-знаци, определени в език.

Виртуално можем да се движим навсякъде без граници, но реално това изисква носител и програма (книга, телефон, компютър пред жив индивид).

Дефиниция. *’Виртуално време’*: поредица от езикови операции или синтези, определени в език.

Виртуално можем да пътуваме във времето без граници, но реално това изисква носител и програма (книга, филм, компютърна игра пред жив индивид). Реално ние помним, представяме си, очакваме, но не можем да пътуваме във времето.

Не може да се заема повече от една позиция в определен момент.

Дефиниция 9. Виртуална позиция: момент-място на знаков акт в координатна система на език: *’тук–сега–означавам–това’*.

Следствие. *Не може да се заема повече от една позиция в един момент.*

Следствие. *Не може да се съзнават две гледни точки едновременно.*

Следствие. *Един изказ, в който присъстват различни знакови системи, е лишен от смисъл.* Хората разговарят и на смесени езици, но ги интерпретират в актове на общуване. Формално, т. е. виртуално смесването на знаци ги прави безсмислени. Това обяснява защо възникват нерешими въпроси относно изрази като „Мозъкът мисли“ – изразът смесва физиологичен и психологичен език.

Без отнасяне към друга една позиция е неопределена.

Аксиома 1: Всяко определение е отношение.

Следствие. Няма определеност вън от отношение.

Следствие. Без отнасяне към друга една позиция е неопределена.

Един език е определен относно друг език. Една виртуална позиция е определена спрямо друга. Без отнасяне към друга позиция собствената позиция е неопределена. Тя е просто нулева точка. Това е виртуалното съответствие на въображаемия *’трансцендентален субект’* (Кант, Фихте, Хусерл).

Езикът – програма за виртуални синтези.

Аксиома 3. Езикът е координатна система, в която се определя знаковата форма и чрез нея реалния феномен.

Следствие. Езикът е виртуален, за разлика от речта. Езикът е аналогичен на програма за разпознаване, описване, обясняване, предписване, речево действие, проект. По този начин елегантно се решава проблема за отношението език–реч.

Следствие. Компютърната програма е изкуствен език за възможните операции, извършвани с нея.

Дефиниция. Езиково поле – пространство на езикови актове и форми на един език.

Виртуална инерция.

Дефиниция 9. Виртуална позиция: момент-място на знаков акт в центъра на координатна система на език: 'тук–сега–означавам–това'.

Информацията се запазва. Знаковата система се запазва.

Следствие. Позицията се запазва в покой или дрейф – тя не се променя без сила.

Позицията се мести спонтанно и несъзнателно (аналог – 'праволинейно движение') – дрейф.

Позицията се променя съзнателно – решаване на познавателен или комуникационен проблем.

Следствие. Осъзнаването е синтез на ново отнасяне (определение) или ред (верига определения).

Виртуална определеност и неопределеност

Изказване – виртуално определение.

Дефиниция. Изказване: синтез на езикова форма. Ето някои знакови форми (синтези): '01', „a > b“, „Всички хора са смъртни“. Изказване в смисъла на виртуалната относителност е смислена реч, която *синтезира* (поражда) минимум единица смислена *информация*.

Следствие. Няма разлика във формата между дефиниции и положения.

„Правата е най-късата линия между две точки“ е и дефиниция, и аксиома, в зависимост от това как е разположена в мрежата от положения.

Следствие. Няма разлика във формата на дефиниции, аксиоми и следствия в настоящото изследване. Разликата е функционална.

'Значение–смисъл' като 'виртуално–реално'. Различаването на *значение* от *смисъл* (Фреге) е понятно като две нива на описание: виртуално и реално, свят и живот. Схващането на значението като *употреба* (Витгенщайн) слива смисъл и значение. То изразява преливането между двете.

Тук се получава ново определение на двойката значение–смисъл. Значението е *виртуален аспект на реалния смисъл*.

Граматика–семантика

Най-елементарно можем да кажем: аз–човек, можем да посочим себе си и да кажем: Стоян. Но това вече означава синтез на смисъл. Елементарният синтаксис: „S–V–O“ (Субект–действие–обект) има формата на жив акт. Това е синтез или по-точно ре-синтез срещу спонтанния разпад на смисъла в неопределеност. Кой синтезира? – Говорещият заедно с другите говорещи. Какво синтезират? – Своята колективна форма на живот.

Следствие. Граматиката има смисъл като мрежа от форми на жизнени процеси.

‘Граматика–семантика’ като виртуално–реално. Граматиката има своя семантика и това е реалната осмисленост на виртуалната граматична форма. Различаването на граматика от семантика е относително. Това е следствие от относителността независимост на виртуалното от реалното.

Граматичните категории имат своя семантика в живи форми и процеси.

Реално граматиката е локална. Граматики, чужди на нашата, могат да поставят на мястото на подлога някакво наречие (японски), а на мястото на сказуемото – именна форма (китайски). В някои езици има падежи, а в други няма. Местната граматика е форма на координатната система на местния език (‘фонов език’ – Quine 1968).

Местната онтология е зависима от местната граматика. Граматиката очертава ‘онтологията’, в която мислят хората в езиковата общност. Тя задава категории от типа ‘субект–предикат’, ‘субект–копула–обект’; ‘име–глагол’, ‘лице–число–време’. Тези категории не са априорни, очевидни или по какъвто и начин фиксирани и използвани от всички езици по света. Местната ‘онтология’ е позицията, формата на описанията, които се правят в езика на местните хора.

Следствие. Няма универсална граматика.

Референция

Остензията е корен на референцията.

Референция се нарича виртуално–реална отнесеност, осмисляне.

Референция е определяне на знака заедно с други знаци относно квалия, феномен, изпитвано. Без остензия – посочване на референта извън език – няма определеност в света. Без съотнасяне с други думи (понятия) няма определяне в речта.

Синтез на описание. Знаков синтез тук е синтез на знакова форма. Знаковите форми се синтезират от знаци и отношения между тях. Описанието е знаков синтез – разширено определяне във вид на реч или текст.

Дефиниция. *Дескрипт*: единица описание.

’Дескрипт’ е дума или символ със статус на елемент от местно описание на света. Дескрипът може да е местно понятие: ’дух’, ’тотем’, ’божество’; категория: ’битие’, ’същност’, ’идея’; научно понятие: ’енергия’, ’маса’, ’скорост’. Чрез групи дескрипти, достатъчно уникални, може да разпознае една култура.

Комуникация – вътрешна и външна. Обмен на информация между езикови индивиди и общности. Комуникацията е определена като игра (’езикова игра’ – Витгенщайн) с правила и употреба на език, не непременно разбираем извън тази игра.

Комуникацията съответства на движението в механиката. Тук то е пренос на информация, вместо пренос на енергия и вещество. В общуването приемаме, че информацията се предава пряко без изкривяване, докато не попаднем на неразбиране.

Преводът е проекция. Преводът е преизказ в друг език. Виртуално преводът е пренос на информация с преобразуване от един език към друг. Чисто виртуално информацията може да се пренесе от една кодова система към друга. Например едно и също число може да се запише в различни бройни системи. При това не се губи информация. Но естествените езици не са формализирани пълно. Следователно преводите между естествени езици не са определени пълно.

Аксиома 3. Езикът е координатна система, в която се определя знаковата форма и чрез нея реалния феномен.

Дефиниция 8. Виртуална проекция: Реално-виртуална отнесеност, проекция на смисъл в знак (на знак в друг знак чрез общ смисъл).

Следствие. Преводът е виртуална проекция.

Следствие. Преводът е преход от една координатна система към друга.

За естествените езици всеки превод променя информацията съгласно разликите в конкретните единици и правила. Правила за превод между различни граматика няма, но преводите са факт. Това се обяснява с реалната отнесеност.

Реална отнесеност/ относителност: определеност на моменти в жизнен процес, смисленост.

Информацията между естествените езици не може да се пренесе едно към едно. Оттук следва, че преводът реално е *проекция на смисъл в друг език*.

Преводът е пренос на смисъл. Но смисълът като жизнен процес е локален и не може да се пренесе. Смисълът се проектира в смисъл посредством *описване на жизнени процеси*.

Виртуална проекция

Дефиниция 8. Виртуална проекция: Реално-виртуална отнесеност, проекция на смисъл в знак (на знак в друг знак чрез общ смисъл).

Думи, изказвания и описания се проектират от референтната си област в имагинерна област: крайно→ безкрайно, случайно→ необходимо, битие→ небитие. Понятие, отнасящо се към нещо налично, се проектира в полярно понятие, за което няма нищо налично.

Трансценденция. Виртуалната проекция спонтанно преминава през границите на валидност поради несъзнаване на човешката форма на описвания 'обективен' свят.

Относителност на 'нещото'. 'Това' е 'това' само по отношение на 'онова'. Без 'онова' няма 'това' (*Джуандзъ*). 'Небе' е 'пространство над земя', 'земя' е повърхност 'под небе'.

Виртуалност на 'нещото'. В израза на Хилари Пътнам: „Обектите' не съществуват независимо от концептуалните схеми. Ние разделяме света на обекти, когато въвеждаме една или друга схема на описание“ (Putnam 1981, 52).

Виртуална (знакова) относителност: определеност на знаци спрямо други знаци.

'Виртуална езикова относителност' е взаимна определеност между думи, изказвания и езици. Езиковата относителност е *виртуална* по отношение на *реалната*. Виртуално се определят отношения между думите и между думи и обекти. Определението е отношение в знакова система към друго определение. Думата в един език стои заедно с друга дума срещу обект, изречението стои заедно с друго изречение срещу феномен, описанието – заедно с друго описание срещу форма в света.

Реална определеност и неопределеност

Една реална форма е 'тази' спрямо друга.

Изпитването е безотносително, но аз съм аз само относно друг (ние относно другите). Хората сме хора относно другите същества. Животът е живот чрез преодоляване на смъртта.

Цветна-форма без звук, мирис, вкус и докосване се разтваря в 'сетивна форма', синьо без не-синьо се разтваря в светло, 'яркост' без тъмнина се разтваря в липса на светлина.

Следствие. 'Трансценденталният Аз', изчистен от 'емпирично отнасяне', е празен.

Реалното е невиртуалното живеене, светуване. Реалното не е 'езикът', нито 'светът' пред нас ('обективна реалност'). Реално е *живеенето-на-света*. Ние не живеем в свят, а живеем света.

Синтез на смисъл. Жизнените процеси са синтези на смисли относно ресинтеза на живата форма. Тези процеси осмислят виртуалните процеси.

Дефиниция 2. Синтез: свързване на отделни моменти в жизнен процес.

Нагласа.

Дефиниция 5. Реална позиция: момент-място на живеене като човешко същество: 'аз–тук–сега'.

Дефиниция: нагласа. Нагласата е 'ментален аспект' на позицията. Ние възприемаме, мислим и действаме в трайни форми.

Насочваме се избирателно към групи форми за възприемане, мислене и действие. Описваме света, общуваме с другите и действаме с несъзнатата настройка към форми на говорене и действие. Осъзнаваме избирателно и ситуативно, когато (ре)синтезираме смисли. За една нагласа са налице *очевидности* и *невъзможности*, в които тя очертава своите граници.

Нагласи

'Очевидност' е приеманото за очевидно вярно, поради невидимост на неговата условност и зависимост от нагласи и граматика. Така Декарт приема за очевидно: „Мисля, следователно съществувам“. Изказът-очевидност обаче е оксиморон – очевидно е само очевидно-то, квалитата. „Аз съм в света“ е такава 'очевидност'. Тя лесно се разпада, ако направим анализ. Не откриваме аз като локализирано в света, не намираме граница между аз и свят, а намираме също, че са валидни: „Светът е независим от мен“. „Човек е дух (душа)–тяло“.

Инерция и инертност на нагласата. Позицията се запазва в покой или дрейф – тя не се променя без сила.

Нагласите са инертни. Нагласите са инертни аналогично на инертните маси. Айнщайн отъждествява тази инертна маса с гравитационната. Това е валидно и за езиковите феномени. Всеки изказ има 'инертност' по силата на нагласата и тя действа като невидима гравитационна маса, която изкривява езиковото пространство и така оформя траекториите на говорене и писане.

Проекция на нагласата. Ние проектираме визиите си за обекти, невидими в света и тези визии са моменти от нагласа. Християнинът вярва в невидимото тяло на Исус Христос, шаманът визуализира духовете като призрачни видения, ученият си представя като реални микро-частици, вълни и струни.

Дефиниция 8. Виртуална проекция: Реално-виртуална отнесеност, проекция на смисъл в знак (на знак в друг знак чрез общ смисъл).

'Субект–обект' е проекция на жизнен процес. Субект–обект като познавателна форма е проекция на жизнения процес в състояние на възприемане от тялото на външния относно него свят. Но това е само момент от активното живеене на света и от света-живот. Светът не е

външен за живота, а е оформен от живота. Субектът не е вътрешен за живота, а онова, което се ре-синтезира.

Свободна нагласа – условие за разбиране и познание. Свободната нагласа е осъзнатост на гравитацията на жизнените процеси. Осъзнаването е ограничено по обхват и не е гаранция за промяна на нагласата. Свободната нагласа е приемане на позиция със *съзнание за относителност*, виждане на позицията спрямо други позиции, определеност и съотнесеност. За свободната нагласа няма очевидности и всяко изказване е видимо като относително. В тази нагласа прогресира проумяването и описанието на 'другия свят' и с това на другия субект. Прогресира проумяването и описанието на 'своя свят' като отнесен към другите.

Принцип на реалната относителност:

Смисли и жизнени процеси

Знак–значение–смисъл

Реално информацията е смислена – синтез на решение на проблем, жизнен процес, 'път на живот'. Синтезът на смисъл в поле от различни възможности е определяне: отбор, проба-грешка-находка, решение, избор. Интенция на смислите е ре-синтезът на живот.

Виртуалното определя живота, за да го организира в условията на средата и в наличието на конкуренти и ко-хабитанти. *Виртуалното насочва* в правилната траектория – онази, в която живата форма се ре-синтезира.

Виртуалното 'се носи' от реалното. Виртуалното не съществува въвн от реалното – реалното е негов 'носител' и 'създател'.

Значението е не-реално. Чиста информация без вещество и енергия няма в света. В този смисъл виртуалното е не-реално. Това е като нереалност на отношения без отнасяни обекти.

Неопределеност на 'света' спрямо 'езика'

Реалното е неопределено относно виртуалното. Светът не говори. Някоя форма в света не определя дума, която да я означава. Усещане, представа, възприятие, мисъл, са неопределени спрямо езика. Виртуално ентропията е шум, а реално – неопределеност на смисъл.

Не може да се извеждат логически твърдения от възприятията (Попър).

Тук става ясно какво е '*неизвестност на света*'. Светът поначало не е определен, не е известен, съ-общен. Из-вест-ното явно е изказано. Доколкото ние преживяваме чисто и

неопределено, без знание и език, светът е загадка. Именно тази неизвестност поддържа огъня на търсенията на 'обяснения на света'.

Неопределеност на 'езика' спрямо 'света'.

Езикът не е определен от света, в частност *не е отражение на света. Несравними са думи и квалити* (елементарни преживявания).

Грамматиката не е детерминирана. Не можем да изведем дадена местна граматика на естествен език от формите на живот в съответната общност. Това е следствие от неопределеността на света спрямо езика.

Означаването е неозначимо. Няма знакова система, която да означаи самото означаване – отнасянето на знаците към квалитите. Семантиката се развива в метаезик, в който феноменът е представен с име ('бял сняг') (Tarski 1944). Няма език, който да изкаже изказването на феномен – 'метаезикът' неизбежно изказва квалитите с имена, използвайки конвенционална или изкуствена граматика. Посочването на сетивна форма и казването на името ѝ също не избягва ситуацията – посочването е знак: 'ето това'.

Сетивният свят не е конгруентен на описанието, но именно той задава границите на описуемото. В него няма граматика, но именно неговата форма е извор на граматиката в нейните варианти. В него няма определеност, сравнима с определеността с думи, но именно квалитите задават хоризонта на думите. Няма едно описание на една група феномени, но хората от далечни култури винаги се разбират във възприятието си на природни феномени.

Знак–значение–смисъл. Значението се отнася към виртуалната дименсия и равнище на езика, а смисълът – към реалната отнесеност. В координатите на предложената теория и изследване тройката термини е преопределена така, че знакът не стои вместо своя референт, а го определя; значението не е същност, а само референция.

Грамматика–семантика–прагматика. Грамматиката е виртуално независима, но реално е семантично определена във формата на жизнен процес: някой – прави – нещо (SVO). Грамматичните категории имат свое семантично определение, но не се свеждат до семантика. Грамматиката и семантиката не са разбираеми във от прагматичния контекст – именно употребата на знаците в крайна сметка им придава смисъл и спектри от значения (Витгенщайн). Речта е извор на граматиката, а не се поражда от нея, както постулира Чомски. Да поставяме в основата на речта 'системата на езика', значи да вземаме виртуалното за реално.

Няма универсална метафизика и онтология. Дори за времето няма универсално понятие. Понятия и вярвания като Битие–Небитие, Абсолют–относително, Необходимо–случайно, Възможност–действителност са специфични, местни, локални.

Няма определен свят, независим от езика, преди и пред езика. Но има споделен свят на хората – техният живот. Езикът се намесва в света невидимо и много езикови понятия ни се струват същности.

Реална относителност има проекции на три нива на човешкия живот: индивид, общност, глобално човечество.

Локална реална относителност

Индивидуална реална относителност. Реално речта е неотделима от дишането, движенията на гласните струни, устата и устните. Носената от речта информация сочи форма, състояние или правене. Изказването е жизнен акт, а не просто обмен на информация. Живата реч не стои срещу външен свят, а определя смисъл. Граматичната форма е адаптирана към общностния жизнен процес.

Дескрипции, въпроси, експресии, преформации. Във *Философски изследвания* (Wittgenstein 1953) се развива философия на езика като живот се отваря хоризонта за понятия като 'преформатив' (Джон Остин) – твърдение-действие: „решавам, заповядвам, каня...“. 'Локутивен акт' е казване на нещо със смисъл и референция. 'Илокутивен акт' е извършване на преднамерен езиков акт с определена конвенционална сила (Austin 1962). Тези понятия несъмнено представят жизнени комуникационни процеси.

Общуването – 'гравитационно взаимодействие'. Общуването е комуникация, разбрана чрез жив смисъл, в реална относителност. Общуването в смисъла на реалната относителност съответства на гравитационното и ускореното движение в механиката.

Комуникационна кривина. Комуникацията 'изкривява информацията' по силата на самото си осъществяване – ние разбираме другите *чрез собствения си опит*. В действителност *това не е кривина, а реалната линия на общуване* в едно 'неевклидово' пространство.

'Гравитация'. Езиците са реално отнесени към човешки жизнени процеси.

Реалната комуникация не е информационен, а жизнен процес. Реално комуникацията е енергиен процес – споделяме нагласи, емоции, мисли и координираме действия. Информацията е неподвижна – движи се структурирана енергия (например дискретни импулси). Информацията се осмисля навсякъде, където тя се приема за информация, пре-създава се. Получавайки смисъл, тя се 'изкривява', преминавайки от индивид към индивид, от общност към общност.

Интерсубективна проекция. Хората обменят не просто съобщения, а преживявания. Езикът само идеално (виртуално) е изказ на мисли или обмен на информация. Реално общуването не може да се извършва и наблюдава неутрално. В общуването ние синтезираме социално адекватни и приемливи за другите хора форми на изразяване и поведение, 'изкривяваме' индивидуални смисли така, че да синтезираме реален общностен смисъл.

Дефиниция 8. Виртуална проекция: Реално-виртуална отнесеност, проекция на смисъл в знак (на знак в друг знак чрез общ смисъл).

Собствената форма е отчасти социално проектирана, доколкото несъзнатите смисли се проектират в съзнати определения и се изкривяват от социално Его. *Интерсубективно проектирана форма* е онази част от индивидуална форма, която е резултат от виртуална проекция на чужди жизнени процес. Разбирането на изказ на другия е проектирана форма.

Глобална реална относителност

При отчет на различията езиците са разбираеми, смислите са съобщими и светът е един за всички езици в една форма на живот – човешката форма.

Квалиите, еднакви за човешките индивиди, са 'гравитационни центрове' на езиковите феномени. Думите се оформят в полето на квалиите. Така произволно отдалечени езици се сходят към човешката форма.

Смисъл може да се създава и проецира навсякъде, където живее хора, по силата на човешката форма. Глобалността е поместеност на всички жизнени процеси и специално човешки култури на *планетата Земя*. Локалността е поместеност на общност спрямо другите общности на Земята. Реалната относителност позволява *определяне на света във всевъзможни езици и култури*. Аналогично на това 'общата относителност' в механиката позволява формулиране на законите на движението във всякакви – инерциални и неинерциални системи.

Реалният превод 'пренася' смисъл, а не значение. Реално преводът е трансмисия на смисъл, а не на думи или на граматика. Свеждането на превода до формална замяна на думи по правила го лишава от смисъл. Така се случва в компютърните преводи с програми за превод, въпреки че програмистите са приложили оптимално речниците и граматиките. Преносът на смисъл е проблематичен. Съгласно локалната реална относителност всяка общност създава и живее със собствени смисли, които могат да отсъстват в други общности. В този случай се прави проекция по аналогия и се описва жива ситуация.

Неопределеност на превода. Реалният превод не е пълен превод. Реалната комуникация между индивиди и общности никога не е пълно определяне на значения или смисли, ако се

изключи чисто формалното изчисление. Налице е *ентропия* – разминаване, изкривяване, аниhilация на смисли. Тази ентропия е плод на реда, в който живее всяка от общностите.

Конкуренция на смисли. В условията на множество индивиди и множество общности, между индивидите и общностите, е налице конкуренция за едни и същи ресурси за ре-синтез на живота. Жизнените процеси на общностите се пресичат и сблъскват. Животът на едни общности е несъвместим с живота на други общности. Ценностите на едни общности са несъвместими с ценностите на други.

Крос-културно общуване. Крос-културното общуване е размяна на смисли между индивиди от различни културни общности (местен–чужденец). То е неразбираемо от позиция на виртуалната относителност и релативизъм. Кроскултурно живеене, в което някой е чужденец, е напрегнато между локалните смисли на своята и чуждата култура. Но то е налице и подлежи на развитие, което потвърждава глобалния характер на езиковите форми, отнесени към човешката форма.